

Sociološki aspekti lokacije industrije u seoskim područjima

Dragana Prokić

PRISTUP PROBLEMU

Decentralizacija industrije kao socioekonomski fenomen javlja se kao potreba za demografskim, ekonomskim i socijalnim uravnotežavanjem razvoja industrijski više razvijenih zemalja. Istorijski gledano, ekonomski razvoj ovih zemalja išao je putem snažne koncentracije sredstava i ljudi na malom prostoru, unutar gradsko-industrijskih giganata. Na drugom je polu, posleđično tome, dolazilo do osiromašivanja seoskih prostora, pre svega u ljudima, a zatim i u svim oblicima ekonomskog i socijalnog života. Neravnoteže stvorene na ovaj način neophodno je rešiti radi daljeg i sinhronizovanijeg razvoja celokupne teritorije. S obzirom na razlike u bogatstvima koje stvara industrija — ta su rešenja u decentralizaciji industrijskih pogona i u njihovom infiltriranju u mehanizme privrednog života osiromašenih seoskih prostora.

Stavovi razvijenih zemalja o ovom pitanju (Velika Britanija, Francuska, Italija, SSSR) skoro su identični kada se radi o neophodnosti decentralizacije industrije. Međutim, razilaze se u načinu realizacije ove decentralizacije (disperzivni način investiranja — Italija, Francuska; koncentracija investicija — Velika Britanija itd.).

Što se tiče naše zemlje, ona je imala specifične puteve razvitka. Mi smo ostvarili velike promene u privrednoj strukturi, zatim promene u profesionalnoj strukturi stanovništva, njegovom teritorijalnom i socioekonomskom razmeštaju. Općenito uzevši, pomeranja se vrše od poljoprivrede ka nepoljoprivrednim delatnostima, od sela ka gradu. Što se tiče lokacije industrije i pratećih joj nepoljoprivrednih delatnosti, proces je išao dvama tokovima. Kao što je to i uobičajeno, tendencija ka koncentraciji industrije u većim gradsko-industrijskim centrima bila je jako ispoljena. Brzo se formirao manji broj većih gradsko-industrijskih centara, koji su u sebi koncentrisali privredno najznačajnije grane. Međutim, zahvaljujući opštoj nerazvijenosti ze-

mlje, javio se i drugi, prostorno disperzivni pravac investiranja, usmeren na izgradnju industrijskih postrojenja u manjim administrativnim centrima.

Dakle, specifični uslovi našeg razvitka vodili su ka dubokim promenama u strukturama društva, i to:

— kroz formiranje za naše uslove velikih gradsko-industrijskih centara, dakle kroz uobičajeni proces koncentracije industrije i njoj pratećih infrastrukturnih institucija,

— i kroz nicanje niza malih industrijskih objekata u brojnim manjim, širom zemlje razbacanim administrativnim centrima, koji su inače bili mali gradovi zanatsko-trgovačkog tipa.

Problem društvene opravdanosti ovako disperzivnog načina investiranja u mala industrijska postrojenja zauzima posebno mesto, s obzirom na to da su se ova postrojenja kasnije često pokazivala nedovoljno rentabilnima i da se, neretko, s dosta prezira govorilo o njima kao o tzv. političkim fabrikama, koje su ekonomici zemlje donele više štete negoli koristi.

No pri ovakvoj se oceni obično zaboravljalo na činjenicu da određeno industrijsko preduzeće — u odnosu na područje u kome je locirano, pa dakle i u odnosu na društvo u celini — ne vrši samo ekonomsku funkciju. Njegova socijalna funkcija često biva toliko značajna da preko nje ono samo, čak iako nedovoljno rentabilno, ima svoju ekonomsku opravdanost. Kad je samo za sebe nedovoljno rentabilno, ekonomska opravdanost njegovog postojanja leži u socijalnoj funkciji koju vrši u odnosu na područje na kojem se realizuje njegov uticaj.

Opravdanje za ovakvo stanovište nalazimo u iskustvu industrijski razvijenih zemalja, gde je država spremna da subvencionira formiranje preduzeća za koja se unapred zna da ne mogu biti, barem ne u početku svoga rada, rentabilna. Ona im pritom postavlja jedini uslov — da budu locirana u nerazvijenim područjima i da po karakteru svoje delatnosti budu sposobna za pokretanje privrednog života unutar tih područja.¹

Međutim, brojna sitna, »nedovoljno ekonomična« preduzeća ublažila su niz neravnoteža u razvoju našeg društva u celini, iako ih nisu uspeli i sasvim likvidirati. Njihovo raspoređivanje po malim gradovima zanatsko-trgovačkoga tipa imalo je i pozitivan učinak, jer je to istovremeno značilo i stvaranje niza centara razvoja unutar nedovoljno razvijenih područja. Negativnost takvog raspoređivanja ležala je više u njihovom odveć naglašenom vezivanju za već formirane manje gradove; time se zapravo stvaralo više »polova razvitka« unutar jednoga te istog područja, a najčešće se zaobilazilo čisto seoska područja. Zato i imamo — uprkos ovom u znatnoj meri rasprostranjenom disperzivnom investiranju, značajan procenat nerazvijenih seoskih područja,

¹ U Francuskoj, na primer, investicijama uglavnom ekonomskog karaktera od strane vlade, praktično davanjem ekonomskih prednosti ili olakšica investitorima pod uslovom da su investicije uložene u podizanje industrije u nerazvijenim poljoprivrednim regionima, došlo je do nicanja industrijskih postrojenja i izvan postojećih industrijskih centara. A kada se radilo o komunama s manje od 2.000 stanovnika, raspoređivanje je vršeno na sledeći način:

- 68 postrojenja s 20 ili manje od 20 zaposlenih
- 119 preduzeća s 21 do 50 radnika
- 93 preduzeća s 51 do 100 radnika
- 61 preduzeće s 101 do 200 radnika
- 30 preduzeća sa 201 do 500 radnika
- 4 preduzeća sa 501 do 1000 radnika
- 1 preduzeće sa 1000 do 2000 radnika.

André Perrichon (*L'industrie dans l'espace rurale*) smatra da je nužno da rizik kome se izlaže industrija locirana u seoskim lokalitetima snosi država, pošto je čitava nacija direktno zainteresovana za jednu takvu operaciju.

posebno u brdsko-planinskim krajevima. Pitanje da li se najadekvatniji put njihovog daljeg razvoja nalazi u stvaranju tzv. novih polova razvitka putem investiranja u nova industrijska preduzeća unutar ovih regiona (pri čemu bi izbor preduzeća bio vršen planski, u ovisnosti o postojećoj privredi regiona, prirodnim resursima radne snage), još uvek traži odgovor. Istraživanje čije ćemo rezultate ovde dati jedan je od pokušaja da se s aspekta socijalnih implikacija, koje sa sobom donosi lokacija industrije u nerazvijenom seoskom regionu, približimo ovome odgovoru.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Istraživanja smo vršili u jednom seoskom regionu u čiju se čisto seosku privredu u jednom momentu (bez ikakvih prethodnih priprema) uključila industrija. Tako se predviđanje svojstveno industriji teritorijalno sasvim približilo seoskim žiteljima, čiji se kontakt s gradom i vanpoljoprivrednim delatnostima inače dotada svodio na retke odlaske na »pijacu« (gde se prodavalo nešto od poljoprivrednih proizvoda ili kupovalo najnužnije industrijske proizvode, potrebne pretežno samodovoljnom seoskom domaćinstvu).

Do podizanja fabričkih postrojenja (1948) u jednom od seoskih naselja ovoga regiona, osnovne karakteristike toga naselja bile su sledeće: na ekonomskom planu — vezanost za zemlju; na sociološkom planu — lokalna zatvorenost, na psihološkom planu — nepoverenje prema globalnom društvu, bilo da se ono pojavljuje u ekonomskom ili političkom obliku.

Nasuprot ovome, podignuta fabrika je bila vojnog karaktera. Ona je nikla pod uticajem političkih zbivanja toga perioda. Podignuta je izvanrednom brzinom, ali bez ikakvog pripremanja lokalne populacije da je ekonomski i psihološki prihvati, a istovremeno je nametala neke od zahteva koje inače industrija ne nameće populaciji koju upošljava. Ovo je bez sumnje imalo specifičnog odraza, posebno u ritmu procesa koji su se ovde odvijali. Ipak, suštinski to nije izmenilo karakter promena vezanih za nicanje industrije u tom području.

Metode istraživanja bile su određene potrebama retrospektivnog praćenja pojava i praćenja uzajamnog delovanja industrije na seosku sredinu i seoske sredine na industriju. Dakle, primenjena je analiza postojećih statističkih podataka i drugog dokumentacionog materijala o relevantnim procesima koji su se odvijali u naselju i njegovoj okolini. Zatim, izvršena je anketa stanovnika naselja, i, najzad, obavljeno je neposredno posmatranje načina života u ispitivanom naselju. Jedinica ispitivanja bila je samo domaćinstvo, a anketiranje je vršeno dirigovanim intervjuom s domaćinom. Anketom je bilo obuhvaćeno 50% svih domaćinstava u naselju u kojem je podignuta industrija, kao i u selima koja direktno graniče s tim naseljem. Ukupno je anketirano 944 domaćinstva u kojima živi 3.620 članova. U istim ovim naseljima vršeno je posmatranje života i profesionalnog ponašanja njihovih žitelja.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Industrijsko preduzeće locirano unutar čisto seoskog regiona javlja se kao »industries motrices« njegovog ekonomskog i socijalnog razvoja. Međutim, putevi ovog razvoja su specifični i neravnomerni.

Prvobitno se formirao centar uticaja u samom naselju u kome su locirani novoosnovani industrijski pogoni. S obzirom na to da je samom preduzeću već u početku rada potrebna radna snaga, čak delimično stručna i kvalifikovana, ono ulazi u homogenu, autarkičnu seosku sredinu s novom heterogenom populacijom i s nizom njenih potreba infrastrukturnog karaktera. Praktično, formira se pre svega »grad« kao mala »prestonica« regiona, u početku socioekonomski sasvim usamljen unutar svoje seoske okoline. On se razvija najpre populaciono, ali ne privlačenjem okolne populacije, već porastom broja novodošloga stanovništva iz raznih, čak veoma udaljenih krajeva, s time da su profesionalno vezani za industriju. Novodošlo stanovništvo traži stanove, prodavnice, ima zahteve u pogledu kulturnog i društvenog života itd. Praktično, sve se promene u ovom momentu odigravaju u tom centru, dok seoska okolina sa svojim sociološkim, ekonomskim i psihološkim obeležjima ostaje skoro nedirnutom. Posledično ovome, novoizgrađeni »grad« se na čitavom planu socijalno-ekonomskog života sve više izdvaja iz sredine u koju je do tada profesionalno i socijalno bio »uronjen«, on sve više od nje odudara.

Naselje u kome je locirano novoizgrađeno preduzeće 1948. godine imalo je 787 stanovnika; godine 1953. ono ih ima već trostruko više — 2.191 stanovnik; u momentu ispitivanja 95,7% domaćinstava u ovom naselju čine domaćinstva doseljenika. Međutim, seosko zaleđe ovoga naselja još uvek ne raste u broju stanovnika; u strukturi njegovih domaćinstava autohtona aspolutno dominiraju — takvih je 93,2% domaćinstava. Doseljenici u 87,3% slučajeva, uopšte nemaju poseda, pa su prirodno svog ekonomskog položaja upućeni na nepoljoprivredne izvore prihoda. Nasuprot njima, meštani su u 95,1% vlasnici manjih ili većih gazdinstava. Nakon nekoliko godina u naselju s novoizgrađenom industrijom nalazimo sledeću socijalno-ekonomsku strukturu:

- poljoprivredna populacija čini 8,7% stanovništva,
- populacija s mešovitim izvorima prihoda 17,4%,
- nepoljoprivredna populacija 73,9%.

U seoskom zaleđu industrijskog naselja odnosi su sasvim drugačiji:

- poljoprivredna populacija čini 83,3% stanovništva,
- populacija s mešovitim izvorima prihoda 14,4%,
- nepoljoprivredna populacija čini svega 2,3%.

Iznenadnom pojavom industrijskog preduzeća u poljoprivrednom regionu nastaje situacija koegzistencije dvaju svetova — jedan pored drugog. Oni su se u prvom momentu samo sreli, bez uzajamnog prožimanja i uzajamnog dejstva. U početku rada preduzeća 92% radne snage u njemu čine radnici došli sa strane. Da bi tokovi razvoja ovih dveju sredina potekli kolotečinom uzajamnosti i međusobne uslovljenosti, neophodno je da protekne određeno vreme u kome će industrijsko naselje pretrpeti suštinske izmene, koje će mu omogućiti da vrši uticaj na postojeću, u početku njemu stranu seosku okolinu.

Posledice lociranja industrijskog preduzeća u seoskoj sredini, bar u prvom periodu, govore o sledećem:

— prvo, još uvek je očuvana profesionalna, dakle poljoprivredna homogenost lokalnog stanovništva, koju podignuta fabrika u prvom momentu uspeva razbiti samo na prostoru svoje lokacije;

— drugo, kao posledica prvoga, formira se jedno jezgro industrijske, dakle vanpoljoprivredne populacije, koja »negira« poljoprivredu kao zanima-

nje i izvor prihoda, pretvarajući u potpunosti zemlju od proizvodnog u potrošno dobro. Zemljište »nestaje« u nizu deonica za gradnju stanova i infrastrukturnih objekata potrebnih za njima prihvatljiv način života.

Dakle, u određeno naselje, unutar jednog homogenog, zatvorenog poljoprivrednog regiona, industrija nastupa infiltriranjem nove kategorije proizvođača koji su podređeni drugim zakonima, različitima od onih koji vladaju u sredini s kojom treba da se socijalno-psihološki integrišu.

U odnosu na okolno seosko područje, karakteristike ovoga, posredstvom industrije formiranog »gradskog« naselja, jesu:

— po broju stanovništva ono postaje veće od okolnih sela;

— profesionalna struktura njegovog stanovništva veoma je udaljena od profesionalne strukture stanovništva u naselju seoskog tipa, u kojoj su uglavnom zastupljeni poljoprivredni proizvođači, a tek sporadično i druga zanimanja, pretežno iz grupe tercijarnih delatnosti;

— veća je heterogenost stanovništva tog naselja po mentalitetu, načinu života i slično, u prvom redu radi toga što to stanovništvo čine došljaci iz raznih krajeva;

— socijalna se hijerarhija u njemu uspostavlja na sasvim drugim osnovama nego u seoskim područjima.

Ne druga specifičnost novonastalog centra jest u tome da se on javlja s puno socijalno-ekonomskih disproporcija. Na primer:

— po broju stanovnika novonastalo industrijsko naselje mnogo se razlikuje od seoskih naselja. Međutim, po tipu domaćinstava i njihovim socijalno-demografskim karakteristikama to je tipično gradsko, i to razvijeno gradsko naselje;

— u ovako po broju stanovnika relativno malom naselju društveni život je skučen, pa se visokostručni kadar — tako potreban u seosko područje implantiranoj industriji — ovdje veoma retko duže zadržava i to bez obzira na plaću. Ovo nameće izvanredno velike investicije u objekte društvenog standarda, koji bi trebali da nadomeste ono što se izgubilo u nedostatku prirodnog toka razvoja gradsko-industrijskog centra;

— ovaj je grad sastavljen od većine — koju čine došljaci i manjine — koju čine meštani. Te dve grupe unutar tzv. gradskog naselja žive izdvojeno i teritorijalno, i socijalno, i ekonomski. Meštani još uvek imaju nešto zemlje, pa ako su se zaposlili u industriji — rade kao seljaci-radnici. Doseljenici su bezemljaši, koji žive u novim, za radnike izgrađenim stanovima, a ekonomska egzistencija im je isključivo u vanpoljoprivrednim delatnostima. Oni zapravo čine onaj mlađi deo populacije naselja koja je zainteresovana za razne oblike društvenog života. U nedostatku institucionalnih oblika života — ovi došljaci stvaraju formalnu i neformalnu grupu, socijalno čvrsto povezanu, koja u razvoju novih odnosa može ponekad da neutrališe čitav niz pozitivnih društvenih akcija, kao što može i da ih učini efikasnijima, ukoliko ih prihvati kao svoje. Došljaci ostaju izdvojeni od meštana, ostaju »svet za sebe«, interesima nepovezani sa životom meštana. Čak i onda kada rade zajedno, kontakti između ovih dveju grupa ostaju retki i sterilni;

— najzad, po vrsti delatnosti kojom se stanovništvo ovoga »grada« bavi, ono ima uglavnom urbana obeležja, ali po stupnju diferencijacije zanimanja kojima se to isto stanovništvo bavi, ono jedva da podseća na grad. Broj zanimanja kojima se bave mali je, ona su unificirana, uglavnom iz proizvodne

aktivnosti. Nema one šarolikosti koju pruža bogata lepeza tercijarnih delatnosti razvijenoga gradsko-industrijskog centra.

Iz toga proizlazi nova disproporcija karakteristična za ovakva naselja. Ukoliko se vrši (a uvek se vrši) socijalno diferenciranje, ono u sebi nosi i seoska i gradska obeležja:

— poput gradskog tipa socijalne diferencijacije, ovde se ona vrši izvan poljoprivrede i izvan kriterijuma uobičajenih za seosku zajednicu;

— poput seoskog tipa socijalnog diferenciranja, u nedostatku većeg broja aktivnosti uzetih po vertikali — niže i više vrednovanih zanimanja — diferencijacija se vrši unutar jedne te iste delatnosti, s tim što ova delatnost ostaje izvan poljoprivrede. Po horizontali socijalno-profesionalne diferencijacije kao da i nema, a upravo ona predstavlja jednu od bitnih karakteristika socijalnog diferenciranja gradskoga tipa.

Praktično, dobili smo naselje koje se po socijalno-ekonomskim obeležjima ili, bolje, po strukturama svoga stanovništva, još uvek nalazi na prelazu između sela i grada, ali koje se nedvosmisleno kreće u pravcu sve izrazitijeg jačanja gradskih karakteristika, posebno industrijskoga tipa. Njegova se uloga, kao funkcionalnog centra područja, prvenstveno ogleda kroz njegovu industrijsku funkciju.

Uza sve to novo industrijsko naselje ipak počinje da deluje na svoju seosku okolinu. To se delovanje očituje trostruko, jer novo naselje služi:

— kao mesto za zapošljavanje,

— kao lokalna tržnica,

— kao zdravstveni, kulturni i administrativni centar.

Dakle, uticaj novoformirane industrije na okolno seosko područje, tek s formiranjem »gradskoga« jezgra nepoljoprivrednih karakteristika, počinje da se ostvaruje. Istovremeno se odvija proces funkcionalnog infiltriranja industrije u postojeće privredne mehanizme, koji utiču na njihovo menjanje u smeru stvaranja komplementarnosti sa mehanizmima koje su nepoljoprivredne aktivnosti donele sa sobom. Industrijska postrojenja, podignuta kao strana tela unutar seoskog lokaliteta, polako »uranjaju« u ove lokalitete, pokrećući ih i ekonomski i socijalno.

Ovo oživljavanje okolnih seoskih prostora odvija se prvenstveno putem radne snage koju industrija angažuje, a zatim se reflektuje na sve aspekte života: ekonomske, sociološke, psihološke. Zapošljavanje u industriji menja ekonomske karakteristike domaćinstva: od poljoprivrednog ono postaje mešovito. Dohodak zaposlenoga menja strukturu proizvodnje i potrošnje: poljoprivredna proizvodnja se orijentiše na zadovoljavanje sopstvenih potreba u ishrani, a dohodak iz industrije služi za zadovoljavanje proširenih potreba za industrijskom robom. Domaćinstvo sada na tržištu kupuje robu za koju je ranije jedva znalo.

Zapošljavanje u obližnjoj industriji zadržava nekadašnjeg poljoprivrednika u selu. On ne teži ka napuštanju sela čak ni onda kada želi da realizuje promenu svog profesionalnog statusa.

Nadalje, emigracija jenjava: u toku 17 godina iz ovih je sela emigriralo svega 22,2% stanovnika. No zato pod uticajem zapošljavanja u vanpoljoprivrednim delatnostima, dolazi do cepanja većih poljoprivrednih domaćinstava na uže porodične grupe, koje sa sobom odnose i deo poseda. Posed se sma-

njuje i svodi na razmere koje su ekonomski prihvatljive isključivo u kombinaciji sa zaposlenjem u vanpoljoprivrednim delatnostima. Tako dolazi do uzajamnog dejstva: vanpoljoprivredne delatnosti nude novo zaposlenje i novu vrstu dohotka, pa to dovodi do cepanja i domaćinstva i poseda; s druge strane novi posedi, zbog toga što su ekonomski nedostatni, prisiljavaju svoje vlasnike na zapošljavanje u vanpoljoprivrednim delatnostima, koje opet, samo za sebe, nije dovoljno za obezbeđenje ekonomske egzistencije novostvorene porodične zajednice (razlog: niska kvalifikacija ovih zaposlenih). Socijalno-ekonomska formula: radnik — seljak i mešovito domaćinstvo postaje osnovna formula ovoga područja. Za razliku od centra uticaja, promene ovde ne idu u pravcu potpunijeg negiranja poljoprivrede kao radne aktivnosti i izvora prihoda. Poljoprivreda se povlači u korist vanpoljoprivrednih delatnosti ali samo toliko da bi u kombinaciji s njima i dalje egzistirala kao komplementarna osnova života stanovništva ovog područja.

Istovremeno ne treba zaboraviti da funkcija imigratornosti područja još uvek ostaje na centralnom naselju. Sela ostaju populaciono autohtona i, zahvaljujući brojnosti seljaka-radnika, profesionalno homogena. S obzirom na odsustvo jačih imigracionih i emigracionih procesa, ovo područje ima relativno uravnoteženu polnu i starosnu strukturu.

Došlo je do podizanja dohotka stanovništva na viši nivo. Novčana primanja iz vanpoljoprivrednih delatnosti, prouzrokovala su novu strukturu potrošnje u kojoj sve više sudeluju robe i usluge industrijskog karaktera. Kod stanovništva su se javile nove potrebe urbanog karaktera, vezane za društveni i kulturni život, a istovremeno su se otvorili i novi izvori za njihovo zadovoljavanje. Sve je ovo utoliko jače i intenzivnije ukoliko je selo bliže industrijskim pogonima, i ukoliko je vreme njegovog delovanja duže.

ZAKLJUČAK

Sociološke implikacije lociranja industrije u seoskom području mogu se rezimirati na sledeći način:

— novoizgrađena industrija u seoskom području povlači za sobom formiranje gradskog centra. Tek s formiranjem industrijskog centra kao urbane zone, dolazi do izrazitog delovanja ove zone na seosko zaleđe. Praktično, uticaji date industrije se veoma snažno koncentrišu na samo mesto lokacije industrijskih pogona, i to

— kroz snažan priliv došljaka,

— kroz dominaciju nastalu prilivom došljaka, pre svega u zanimanjima nepoljoprivrednoga tipa,

— kroz skoro totalno potiskivanje individualnoga gazdinstva, kao mesta rada i izvora prihoda stanovništva,

— kroz uspostavljanje novih socijalnih odnosa koje više ne određuje socioekonomska simbioza porodice i gazdinstva, te proizvodnje i potrošnje. Mesto rada i mesto života se razdvajaju, a takođe se i proizvodnja i potrošnja pojavljuju kao dve potpuno razlučene sfere života domaćinstva. U porodici se uspostavljaju novi socioekonomske odnosi (slični gradskim odnosima), a preko nje se oni prenose i unutar naselja,

— i najzad, posledično svemu ovome, kroz formiranje ovoga naselja s novoizgrađenom infrastrukturom posebnih karakteristika. Istina, po vrsti vanpoljoprivrednih institucija koje je predstavljaju ova je infrastruktura nedovoljno razgranata, ali ona ipak zadovoljava osnovne industrijske i gradske kriterijume.

Tako se formira »prestonica« područja, zatim se formira novi koncentrični krug socijalno-ekonomskih uticaja novoizgrađene industrije. Kao i u centru delovanja novoformiranih industrijskih pogona, i ovde se susrećemo sa čitavim nizom promena, ali obeleženih pre svega preplitanjem dveju vrsta privređivanja, dvaju tipova potrošnje, dveju vrsta prihoda domaćinstva i mesta rada njihovih članova, praktično preplitanjem dvaju sasvim različitih tipova socijalno-ekonomskih odnosa.

Inače je karakteristično da ove promene zahvataju istovremeno socijalnu sferu i ekonomsku sferu. Najzad, one zahvataju i psihološku sferu, posebno sferu stavova stanovništva prema promenama.

Lokacija industrije u seoskom području deluje kao udar čija je snaga toliko velika da procesi u jednoj sferi, bilo da se radi o ekonomskoj, bilo o sociološkoj, ili psihološkoj — odmah nalaze odraza i u drugoj sferi. U stvari, čitav sistem privređivanja i života se menja, a manifestacije ovih promena se zapažaju čas kao sociološke, čas kao ekonomske, pa i kao psihološke.

Kao prvobitno — industrija ulazi u sistem odnosa za nju karakterističan — i to je sve. Sve ostalo je posledično: industrija deluje na formiranje industrijsko-urbanog centra, a čim je ovaj formiran on počinje delovati na seosko zaleđe. Promene su mnogostruke i složene, ali uvek usmerene ka unošenju novih, industrijskih aspekata života u svet poljoprivrede i sela.

Summary

SOCIOLOGICAL ASPECTS OF LOCATING INDUSTRY IN RURAL AREAS

Drawing on the results of her own investigations, the authoress analyses the effects of locating industry in rural areas.

According to her, newly developed industry in a rural region leads to the emergence of an urban centre, and then industry begins to produce marked effects on the surrounding rural region. One of the effects can be seen in a marked influx of new inhabitants into the place in which the industry is situated, in their numerical domination in non-agricultural activities, in a decrease of private farming as the population's source of income, and in the emergence of new social relations. The place of work and the place of residence become separated, and production and consumption develop into two separated spheres of the population's life.

Round the »capital« of the region, once it has taken shape, there will soon develop a concentric circle of socio-economic influences which derives from the newly developed industry and soon begins to affect the surrounding rural region.

The main consequence of the influence of industry on the surrounding rural district is the interlinking of two types of economic activities, two types of consumption, and two different types of socio-economic relations.

Viewed as a whole, the location of industry in rural areas leads to changes in one sphere (economic, sociological or psychological) which are immediately reflected in another. In fact, through this interaction the whole system of economic activity and social relations undergoes a profound change.

Резюме

СОЦИОЛОГИЧЕСКИЕ ВИДЫ РАЗМЕЩЕНИЯ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В СЕЛЬСКИХ РАЙОНАХ

На основе собственных результатов исследования автор статьи анализирует последствия размещения промышленности в сельских районах.

Новопостроенная промышленность в сельских районах, утверждает автор, чаще всего действует на формирование городского центра. Лишь тогда промышленность начинает оказывать более сильное влияние и на окружающую ее среду. Воздействие промышленности высказывается в сильном приливе пришлых лиц в месте в котором она размещена, в их доминантной численности в отношении занятости вне сельскохозяйственной деятельности, в отмене индивидуального хозяйства как места выполнения работы и источника доходов населения, в установлении новых общественных отношений. Рабочее место и обитаемое место разъединяются, а производство и потребление становятся двумя отдельными жизненными сферами населения.

После образования «столицы» района, вокруг нее создается новый концентрический круг общественно-экономических влияний новопостроенной промышленности заходящей в сельский район.

Основным последствием промышленного воздействия на **тыльную часть сельского района** переплitanие двух видов приобретения, двух типов потребления, двух разновидных типов общественно-экономических отношений.

Обсуждаемое в целом, размещение промышленности в сельском районе оказывает свое действие так, что изменения обнаруженные в одной сфере (экономической, общественной или психологической), немедленно отражаются и в другой сфере. В сущности, вся система приобретения и общественных отношений фундаментально меняется именно через это взаимодействие.